

EL PENEDÈS AL CENS DE FLORIDABLANCA (1787)

MIQUEL ÀNGEL MARTÍNEZ I RODRÍGUEZ

Vilanova i la Geltrú

Aquest article té com a finalitat comentar les estructures demogràfiques del Penedès a les darreries del set-cents. Per dur a terme aquesta tasca amb un mínim d'èxit hem hagut de recórrer a l'anàlisi exhaustiva del Cens de Floridablanca. Aquest cens ens ha permès conèixer aspectes tan diferents com la proporció de masculinitat, la distribució per grups d'edat dels penedesencs i, àdhuc, avaluar l'estat civil mitjançant els percentatges de solters, casats i vidus. Però no satisfets amb aquestes dades, s'ha aprofundit en l'estudi de l'edat al matrimoni i en el celibat definitiu d'ambdós sexes; comparant els resultats obtinguts amb les restants comarques catalanes. I, finalment, hem parat esment a les activitats socio-professionals penedesenques a través de les dades fornides pel mateix cens.

L'època pre-estadística no facilita gaire el coneixement de l'estructura de la població a les nostres contrades. Afortunadament comptem amb l'aportació del Cens de Floridablanca (1787), el qual gaudeix d'un grau de fiabilitat gens menyspreable.

El nostre estudi se situa en un àmbit lògicament comarcal i no pretenem fer una anàlisi global, ja que aquest aspecte ha estat desenvolupat per nombrosos articles.⁽¹⁾ Pel que fa al nostre Penedès, disposem de l'interessant article del Sr. Cruaïes,⁽²⁾ el qual estudia d'una manera sistemàtica l'evolució d'una determinada localitat emprant les dades que forneix l'esmentat cens.

No voldria acabar aquest breu apartat introductori sense parlar del seu grau de fiabilitat mitjançant un mètode quantitatiu molt eficaç. Aquest mètode requereix l'entrecreuament del nombre absolut d'habitants segons el cens en qüestió amb el nombre de bateigs que s'han dut a terme durant els cinc anys anteriors i posteriors d'un determinat any. Així doncs, en haver-se confeccionat aquest cens l'any 1787 haurem d'escollir el període de 1782-1792. Tot seguit, intentarem aconseguir les taxes brutes de natalitat i observarem com en el cas de Vilanova⁽³⁾ i per al període abans esmentat la taxa de natalitat se situa entre el 33,2% i el 54,2%0. Aquest resultat és totalment òptim puix que durant l'Antic Règim les taxes brutes de natalitat oscil·la entre un 40 i un 50%.

Quadre n.º 1:

VERIFICACIÓ DEL GRAU DE FIABILITAT DEL CENS

Vilanova i la Geltrú al 1787: 6.161 hab.

Anys	N.º Abs. Bapt.	Taxes Nat. segons Cens
1782	254	41,2
1783	205	33,2
1784	272	44,1

Anys	N.º Abs. Bapt.	Taxes Nat. segons Cens
1785	271	43,9
1786	314	50,9
1787	263	42,6
1788	303	49,1
1789	273	44,3
1790	322	52,2
1791	325	52,7
1792	334	54,2

Tota vegada que s'ha pogut demostrar acuradament el seu grau de fiabilitat, crec oportú detallar els resultats obtinguts.

PROPORCIÓ DE MASCULINITAT

Aquest càlcul, l'hem dut a terme a nivell comarcal distingint l'Alt Penedès del Baix Penedès i, finalment, el Garraf.

Quadre n.º 2.

PROPORCIÓ DE MASCULINITAT PER EDATS (GARRAF)

Edats	Localitats					Caste-	
	Vilano.	Sitges	Olivella	Olesa	Canye- lles	llet- Gornal	St. Pere Riud.
-7	128,5	97,4	54,1	95,2	77,7	73,1	113
7-16	94,6	95,9	66,6	95,6	46,6	66,6	102,5
16-25	58	84,2	109	108,3	33,3	70,1	61,2
25-40	94,5	96,7	121,4	125,9	85,7	59,5	80,9
40-50	84,9	95	76,4	108,3	110,5	88,3	116
50 i més	76,4	70,7	117,6	117,6	102,8	97,1	103,7

Malgrat la quantitat d'informació que trobem en aquest quadre, crec oportú abans de fer un comentari en profunditat aportar les dades de l'Alt i Baix Penedès ja que això ens permetrà una anàlisi conjunta de tots ells.

Quadre n.º 3:**PROPORCIÓ DE MASCULINITAT PER EDATS (ALT PENEDEÈS)**

Edats	Localitats						
	Vila-franca	S. Martí Sarro.	Torre-lles	La Granada	St. Sadurní	St. Pere Riude.	Cas-tellví
- 7	101,5	97,1	80	94,1	92,5	106,2	100
7-16	111,7	58,8	39,2	80	80,7	97,1	95
16-25	68,1	65,5	86,6	70,8	45,6	122,5	68,7
25-40	102,6	96,9	86,6	111,1	78,3	114,2	79,1
40-50	98,9	108,9	74,2	71,1	148,2	102,2	86,2
50 i més	109,7	124,1	105,9	108,1	103,6	100,2	147

Quadre n.º 4**PROPORCIÓ DE MASCULINITAT PER EDATS (BAIX PENEDEÈS)**

Edats	Localitats						
	El Vendrell	L'Arboç	La Bisbal	Sta. Mª Bellver	Albi-nyana	Banyeres	St. Jaume dels D.
- 7	117,2	76,6	113	90	60	85,4	88,2
7-16	152,5	126,4	115	62,5	50	97	80
16-25	52,5	76,2	97,9	88	50	69,2	73,3
25-40	119,7	99,2	83,9	80	100	103,7	89,4
40-50	119,8	102,1	168	94,1	100	136,3	116,6
50 i més	82,2	70	88,8	66,6	140	104,3	81,8

Un primer cop d'ull ens palesa una sèrie de característiques. Primerament, la irregularitat de les taxes de masculinitat, ja que cada localitat ens dona unes xifres que contrasten fortament amb les viles veïnes en un mateix grup d'edat. ¿On ens porta aquesta

primera impressió quasi espontània? A dubtar de la fiabilitat de moltes d'aquestes taxes puix que les esmentades taxes són a vegades anormalment altes —per sobre de l'índex 100—, mentre que en altres casos són anormalment baixes. No obstant això, estem en òptimes condicions per racionalitzar-les. Si ens fixem en l'essencial, no hi ha dubte que observem en el «Gran Penedès» unes taxes de masculinitat en els primers anys de vida (grups d'edat de 0-7 i de 7-16 anys) favorables a les dones. Aquest fenomen és, fins a cert punt, insòlit i se'ns fa difícil recórrer a l'emigració masculina com a factor explicatiu en aquestes edats tan primerenques.⁽⁴⁾ Aquesta tendència és menys important al Baix Penedès.

Els grups d'edats centrals (16-25 i 25-40) presenten uns trets més fàcils d'analitzar. En les tres comarques penedesenques, trobem unes tendències més homogènies. L'emigració masculina és indubtable (com s'ha comprovat mitjançant l'anàlisi de les piràmides de població) i contribueix a afaïçonar la demografia penedesenca.⁽⁵⁾ Ara bé, el grup d'edat de 16-25 anys està més influenciat per aquest corrent migratori masculí que el grup d'edat immediatament superior, si bé en la comarca del Garraf la diferència és més clara en les localitats amb menys nombre d'habitants (Olivella, Olesa de Bonesvalls) que en els nuclis importants de població. En els grups d'edat superiors als quaranta anys es duu a terme una recuperació del pes específic dels homes, si bé algunes poblacions pertanyents a les diverses comarques penedesenques es resisteixen a aquesta tendència general. La comarca del Baix Penedès és la que ens presenta una major quantitat d'oscil·lacions entre les taxes de masculinitat del grup d'edat de 40-50 anys, i el de més de 50 també presenta unes oscil·lacions fortes en alguns nuclis.

Si ens fixem en l'evolució de les tres viles més poblades (Vilanova i la Geltrú, Vilafranca del Penedès i Sitges), observem com les dues ciutats costaneres es caracteritzen per una fuga important d'homes en tots els grups d'edat. En canvi, Vilafranca del Penedès té unes taxes de masculinitat més «estàndards», reflectint amb claredat uns períodes típicament emigratoris (el grup d'edat de 16-25 anys), però posteriorment se situa en uns nivells que podríem qualificar com perfectament normals a l'àmbit català.

GRUPS D'EDAT

La distribució de la població per grups d'edat es caracteritza per la forta presència de menors de setze anys i per un pes important de la població adulta, relativament més alt que en altres terres de l'Estat espanyol. Però abans d'endinsar-nos en l'estudi dels grups d'edat, hem de donar a conèixer els resultats.

Quadre n.º 5:**DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ PER GRUPS D'EDATS
(% TOTAL)**

Localitats del Garraf							
Edats	Vila-nova	Sitges	Olivella	Olesa	Canye-lles	Castelet-G.	St. Pere Riud.
- 7	18,58	17,45	14,68	17,52	17,71	27,85	21,37
7-16	18,82	18,16	15,87	19,23	16,23	10,8	22,87
16-25	14,62	15,02	18,25	10,68	5,90	11,64	15,31
25-40	23,58	22,74	24,60	26,06	19,18	15,36	19,29
40-50	9,57	11,21	11,90	10,68	14,76	9,72	10,47
50 i més	14,83	15,42	14,7	15,83	26,22	24,63	10,69

Seguidament, incloem les dades per a les dues restants comarques penedesenques seguint el mateix mètode que en el quadre anterior.

Quadre n.º 6:**DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ PER GRUPS D'EDATS
(% TOTAL)**

Localitats de l'Alt Penedès							
Edats	Vila-franca	St. Martí	Torre-lles	La Granada	St. Sadurní	St. Pere Riude.	Cas-tellví
- 7	18,25	23,68	22,46	25,25	20,41	22,24	23,78
7-16	17,64	21,62	11,81	11,47	19,33	15,73	18,93
16-25	15,51	11,55	9,31	10,45	13,15	15,50	13,10
25-40	20,96	14,87	23,29	19,38	23,45	25,28	20,87
40-50	10	13,38	10,14	13,77	7,06	10,22	13,10
50 i més	17,64	14,9	22,99	19,68	16,60	11,03	10,22

Quadre n.º 7:

DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ PER GRUPS D'EDAT
(% TOTAL)

Localitats del Baix Penedès

	El Ven-		La	Sta. M.*	Albi-	Banye-	St.
Edats	drell	L'Arboç	Bisbal	Bellvei	nyana	res	Jaume dels D.
- 7	18,16	20,47	24,45	27,61	20,83	27,13	20,77
7-16	21,23	16,66	17,62	18,89	12,50	20,42	17,53
16-25	17,29	14,46	12,97	13,66	9,37	13,41	16,88
25-40	19,22	23,26	21,85	15,69	29,16	16,76	23,37
40-50	11,72	7,86	9,15	9,59	15,62	7,92	8,44
50 i més	12,38	17,29	13,96	14,56	12,50	14,36	13,01

Una primera valoració ens confirma el que ja sabem: l'inqüestionable pes específic de la població infantil i juvenil. Però la incidència de la població amb menys de setze anys és desigual en cada una de les comarques, encara que sense massa diferències. La comarca del Garraf se situa per dessota de les altres dues comarques puix que sols dues localitats (Castellet-la Gornal i St. Pere de Ribes) superen el 20% de la població infantil. En aquest mateix grup d'edat no existeix una gran homogeneïtat entre les dues comarques, ja que el Baix Penedès té més població infantil respecte al total d'habitants que l'Alt Penedès.

Els grups d'edat intermedis gaudeixen d'uns trets peculiars. Curiosament, el grup d'edat de 16-25 anys i el de 40-50 experimenten uns percentatges de població inferiors en conjunt als immediatament anteriors i posteriors. ¿Quins factors ho poden aclarir? Per una banda hi ha l'emigració peninsular i l'americana i per altra la possible influència de la immigració en el grup d'edat de 25 a 40 anys. De totes maneres, és difícil esbrinar quins són els factors reals, ja que les fonts històriques no són massa explícites. Però, si agafem la bibliografia comparativa, els resultats són perfectament homologables.⁽⁶⁾ Pel que fa al grup d'edat més alt, és a dir, el de més de 50, té una especial importància, puix que el major o menor pes específic respecte al total de la població equival a mesurar, si bé grollerament, l'esperança de vida dels nostres avantpassats.

Un primer cop d'ull ens fa palesa una menor presència d'individus en aquest grup d'edat en les viles del Baix Penedès. Per altra banda, el Garraf i l'Alt Penedès gaudeixen d'un nivell semblant i a vegades per sobre de la mitjana espanyola.

L'ESTAT CIVIL

D'entrada observem com el grup d'edat (16-25) reflecteix un accés al matrimoni molt més freqüent en les dones. Malgrat això, en el grup immediatament superior (25-40 anys) el nombre de casats d'ambdós sexes s'igualava. La viduitat ja apareix amb molta força en aquest nivell, afectant molt més el sexe femení. Aquesta tendència es confirma en els restants grups d'edat.

La solteria és més nombrosa entre els homes, àdhuc en el grup d'edat de més de 50. Tampoc no observem grans diferències entre l'interior del Penedès i la costa, tan sols una predisposició més gran al matrimoni a Vilafranca en el grup d'edat de 16-25 anys pel que fa al sexe femení, succeint tot el contrari en els homes.

LA NUPCIALITAT I L'ESTAT CIVIL

Estudiar qualsevol aspecte de la nupcialitat segons les dades del cens sempre és aleatori, ja que els grups d'edat són massa amplis com per poder assolir una anàlisi òptima de la nupcialitat i de la solteria. Les úniques xifres que tenim a l'abast de la mà són les següents: primerament, un estudi de les viles més importants i, posteriorment, una prospecció a nivell comarcal sobre aquests mateixos comportaments.

Quadre n.º 8:

PERCENTATGE DE SOLTERS, CASATS I VIDUS EN 1787 (VILANOVA I LA GELTRÚ)

Edats	Solters	Casats	Vidus	Solteres	Casades	Vídues
16-24	83	16,9	-	79,1	20,3	0,5
25-39	12,8	85,1	1,9	8,8	84,8	6,2
40-49	0,3	92,9	6,6	6,8	78,9	14,1
50 i més	0,2	82,5	17,2	0,5	52,4	47

Quadre n.º 9:**PERCENTATGE DE SOLTERS, CASATS I VIDUS EN 1787
(SITGES)**

Edats	Solters	Casats	Vidus	Solteres	Casades	Vídues
16-24	82,5	17,5	-	78,2	21	0,7
25-39	15,3	83,3	1,2	10,6	82,1	7,1
40-49	6,2	90,5	3,1	2,9	85	11,9
50 i més	4,4	85,6	9,8	1,2	52,3	46,3

Per altra banda, he cregut adient reforçar la nostra capacitat comparativa afegint les dades corresponents a una vila semi-interior de la comarca del Garraf per a intentar descobrir uns nous trets.

Quadre n.º 10:**PERCENTATGE DE SOLTERS, CASATS I VIDUS EN 1787
(ST. PERE DE RIBES)**

Edats	Solters	Casats	Vidus	Solteres	Casades	Vídues
16-24	86,6	13,3	-	88,7	11,3	-
25-39	22,4	75,8	1,6	17,7	78,6	3,6
40-49	4,3	88,7	6,8	5	78	17
50 i més	6,2	75	18,7	-	59,2	40,7

Si comparem les xifres de les tres localitats amb més pes específic del Garraf segons el sexe, ens sorpren el gran percentatge de solters en els grups d'edat de 16-24 anys, la qual cosa contrasta amb els resultats obtinguts en altres zones geogràfiques. El percentatge de casats és també molt fort en les tres localitats; gaudint Vilanova d'un major percentatge que Sitges i St. Pere de Ribes. Quant a la viduïtat masculina, la seva presència és molt menys important a Sitges que en les altres viles, accentuant-se aquesta diferència en el grup d'edat més alt.

Pel que fa al sexe femení, les tres localitats, si bé gaudeixen d'uns percentatges de solteria femenina molt alts en el primer grup d'edat fèrtil, després en tenen molta menys, presentant uns

nivells de celibat definitiu (grup d'edat de més de 50 anys) realment immillorables. Lògicament, el percentatge de dones casades es situa en uns nivells realment molt òptims en els grups d'edat centrals, si bé no estic d'acord amb el cens respecte el fet que el grup d'edat de 25-40 anys centri el major nombre de casades i, en conseqüència, d'una major fecunditat, ja que el mètode de reconstrucció de famílies ens assenyalava clarament el grup d'edat de 20-24 anys com el que té un major nombre de casats.

La viduïtat femenina segueix l'evolució lògica, augmentant amb el decurs del temps a causa de la major longevitat del sexe femení, tant per raons biològiques com per la dimensió sexual del treball i la menor mobilitat d'aquest col·lectiu.

¿Quina evolució segueixen les viles del Baix i Alt Penedès? Com en el cas anterior, hem escollit les viles més habitades, si bé el Vendrell i l'Arboç per separat no tenen la mateixa influència que Vilafranca del Penedès. Comencem per conèixer els trets de les dues primeres.

Quadre n.º 11:

**PROPORCIÓ DE SOLTERS, CASATS I VIDUS (1787)
(EL VENDRELL)**

Edats	Solters	Casats	Vidus	Solteres	Casades	Vídues
16-24	60,4	38,7	0,8	57,2	41,9	0,8
25-40	6,8	91,2	1,8	4,3	87,9	7,6
40-49	4,5	87,9	7,5	1,8	88,2	9,9
50 i més	0,8	74,1	25	1,4	65,2	33,3

Quadre n.º 12:

**PROPORCIÓ DE SOLTERS, CASATS I VIDUS (1787)
(L'ARBOÇ)**

Edats	Solters	Casats	Vidus	Solteres	Casades	Vídues
16-24	70,2	24,3	5,4	79,3	16,4	4,1
25-40	12,4	86,1	1,4	11,5	84	4,3
40-49	-	89,3	10,6	-	93,4	6,5
50 i més	3,5	79,7	16,6	1,6	56,6	41,6

Les dues localitats presenten uns trets similars. No obstant, el Vendrell aconsegueix uns nivells de solteria més baixos que les restants localitats i, òbviament, aquest menor percentatge de solteria es tradueix en un major percentatge de casats en ambdós sexes.

La solteria masculina disminueix fortament als grups d'edat superiors, sols un 0,8% d'homes solters al grup d'edat de 50 i més anys. A l'Arboç també palesem aquesta mateixa tendència, però sense arribar a les característiques del Vendrell.

A excepció del primer grup d'edat (16-24 anys), al Vendrell, els casats es comporten d'una manera similar a l'Arboç. El mateix podem dir del percentatge de vidus, el qual és una mica més alt a l'Arboç entre els 16-24 anys; les distàncies es van reduint a poc a poc fins a assolir un nivell per dessota de l'Arboç.

¿Què succeeix, mentrestant, en la població femenina? Pel que fa a la solteria, em remeto al ja explicat anteriorment.

De totes maneres, el més important seria observar com el comportament diferencial en el sexe masculí resta encara més palès en el sexe oposat, ja que al 57,2% de dones solteres de 16-24 anys al Vendrell respon l'Arboç amb un 79,3% en aquest mateix grup d'edat. Aquesta diferència es manté amb major o menor intensitat en els altres grups d'edat, encara que el percentatge final (50 i més anys) és quasi idèntic en les dues viles.

Les dones casades es caracteritzen en el grups d'edat centrals (25-40; 40-50 anys) per assolir uns trets comuns, mentre que en el primer (16-24) i en l'últim (50 i més) el percentatge és favorable al Vendrell. Els mateixos paràmetres es reproduïen en parlar de la viduïtat femenina, amb uns percentatges més favorables al Vendrell en el primer i últim grup d'edat i menys positiu que l'Arboç en els grups intermedis.

Tots aquests comentaris es completen amb l'estudi de la vila de Vilafranca del Penedès. Vegeu els resultats:

Quadre n.º 13:**PERCENTATGE DE SOLTERS, CASATS I VIDUS
(VILAFRANCA)**

Edats	Solters	Casats	Vidus	Solteres	Casades	Vídues
16-24	90,9	9	-	71,9	27,1	0,8
25-40	23	75,1	1,7	13,6	82,6	3,6
40-50	13,6	81,9	4,3	8,6	74	17,2
50 i més	16,2	68,4	15,3	6,1	52,1	41,7

Aquest quadre estadístic presenta uns trets característics. Primerament, l'extraordinària quantitat de solters en el primer grup d'edat. Aquesta fita és quasi única no sols a nivell comarcal sinó que supera àmpliament les dades obtingudes per la resta de Catalunya. És difícil d'explicar el perquè d'aquesta situació i el més lògic seria posar en dubte el mateix cens, però això sols es podria dur a terme mitjançant un estudi aprofundit de la dinàmica vilafranquina amb el mètode de reconstrucció de famílies. Les restants dades sobre la solteria masculina a Vilafranca se situen dintre dels resultats obtinguts pel que fa a la Catalunya moderna. Tan sols incidir en l'elevat percentatge de solteres en el grup d'edat de 50 i més anys, ja que això influirà en els nivells de celibat definitiu. Els nivells de viduïtat són normals i estalvien qualsevol comentari.

La població femenina té un comportament semblant al ja esmentat en aquest apartat. L'únic important és l'alt percentatge de solteria femenina, essent el més alt de totes les localitats aquí estudiades. Els percentatges de la població femenina casada són lleugerament més baixos en els grups intermedis que els ja analitzats per a altres localitats.

En els restants grups d'edat (16-24) i (50 i més) se situen en un nivell «estàndard».

A tall de conclusió parcial, podem afirmar sense cap mena de dubtes que els trets demogràfics observats per les nostres tres comarques presenten uns comportaments molt positius, mostrant una demografia de caire alcista.

L'EDAT DEL MATRIMONI I EL CELIBAT DEFINITIU

Un càlcul d'aquestes variables tan importants en la configuració d'un determinat tipus de comportament demogràfic mitjançant les dades que ens forneix el cens de Floridablanca sempre té un risc i hauria d'ésser contrastat amb l'esmentat mètode de reconstrucció de famílies on sigui possible. Per altra banda, encara que els resultats obtinguts d'aquest cens fossin fiables, tampoc gaudiríem de tota la informació necessària, ja que la mortalitat⁽⁷⁾ és, tanmateix, fonamental junt amb la nupcialitat per establir uns determinats models demogràfics.

Tampoc pretenc en aquest darrer apartat dur a terme cap tipus d'extrapolació dels resultats obtinguts a cap altre lloc de Catalunya i tampoc em guia la finalitat de conèixer la veracitat o no del model de nupcialitat estudiat per John Hajnal.⁽⁸⁾ El Penedès és massa petit per qüestionar la gran aportació de Hajnal, però de totes maneres és útil veure els resultats obtinguts.

Comencem estudiant les diferents edats del matrimoni i el celibat definitiu segons cada una de les tres comarques penedesenques.

Quadre n.º 14:

EDAT DEL MATRIMONI I CELIBAT DEFINITIU AL GARRAF

Localitats	Edat del mat. Celibat def. %			
	Homes	Dones	Homes	Dones
Canyelles	24,1	28,2	6	6
Castellet-Gornal	25,8	29,1	4	3
Cubelles	25,9	26,8	5	4
Olesa de B.	26,1	26,6	6	4
Olivella	27	27	8	6
St. Pere Ribes	26,6	26,9	7	4
Sitges	25,9	25,8	6	3
Vilanova	25,7	25,1	3	3

Les dades a l'abast de la nostra mà palesen la tendència quasi total, pel que fa a l'edat del matrimoni, a casar-se ambdós sexes en el grup d'edat de 25-29 anys. Aquesta situació no és real en el cas de Vilanova i la Geltrú, ja que he palesat que durant tot el segle XVIII es casaren en el grup immediatament inferior, és a dir, en el de 20-24 anys. Aquests nivells d'accés al matrimoni podrien, fins i tot, rebaixar-se durant la primera meitat del s. XIX amb motiu de la nova indústria tèxtil cotonera⁽⁹⁾ encara que hauríem de conèixer quin seria el comportament del celibat definitiu.

¿Quins nivells assolim de celibat definitiu? D'entrada, gosem dir que el celibat definitiu del Garraf es troba a un nivell òptim sobretot pel que fa a la població femenina, compensant d'aquesta manera el tardà accés al matrimoni en algunes de les viles.

De totes maneres, necessitem comparar els resultats obtinguts a les altres dues comarques penedesenques.

Quadre n.º 15:

EDAT DEL MATRIMONI I CELIBAT DEFINITIU AL BAIX PENEDES

Localitats	Edat del mat.		Celibat def. %	
	Homes	Dones	Homes	Dones
Albinyana	26,6	26,6	-	-
L'Arboç	24,2	25	2	-
Bellvei del P.	24,4	25	3	-
La Bisbal	25,9	25,4	4	-
Calafell	25,9	25,4	4	-
St. Llorenç del P.	26,1	25,4	4	-
St. Jaume dels D.	25,8	25,4	6	-
El Vendrell	24,5	24,2	5	2

Pel que fa l'edat del matrimoni, els resultats obtinguts per al Baix Penedès són, en conjunt, lleugerament més baixos sobretot per al sexe femení, ja que no trobem edats properes als trenta anys com en el Garraf.

Les mitjanes del celibat definitiu s'han d'analitzar amb molta cura. Sorpren a priori l'absència de solteria femenina, la qual cosa palesa que solament l'estudi exhaustiu de les fonts parroquials ens permetrà aclarir aquests resultats. El percentatge obtingut pels homes és molt positiu, puix que a diferència de la població femenina, el seu estudi mitjançant les fonts microdemogràfiques és més difícil per la seva intrínscica mobilitat. Finalment, sols resta comentar els resultats obtinguts per a l'Alt Penedès.

Quadre n.º 16:

EDAT DEL MATRIMONI I CELIBAT DEFINITIU A L'ALT PENEDÈS

Localitats	Edat al mat.		Celibat def. %	
	Homes	Dones	Homes	Dones
Castellví	25,5	27,2	12	4
La Granada	25,3	24,7	11	4
Pontons	25,9	25	14	3
Vilafranca	24,3	23,4	14	8
St. Martí Sarroca	24,9	24,4	13	5
St. Pere de Riudebitlles	25	24	12	5
St. Sadurní / Monistrol d'Anoia	24,3	23,4	12	6
Torrelles de Foix	23,8	23,2	14	9

Encara que sigui més difícil de quantificar a causa de l'elevat nombre de petites poblacions que té l'Alt Penedès, la mostra que aportem ens palesa que l'edat de matrimoni és més baixa que en les altres dues comarques.

En canvi, el celibat definitiu reflecteix una situació molt interessant. En primer lloc, és més alt el percentatge de solteria masculina, però aquest conestat s'aguditza encara més quan relacionem aquestes dades amb les obtingudes en les altres dues comarques. Aquest major percentatge de solteria masculina contrasta amb els òptims resultats de la mitjana de matrimoni.

¿Quina seria la causa d'aquest percentatge de solteria definitiva a l'Alt Penedès?

La resposta és difícil; recordem les altes taxes de masculinitat en algunes localitats de l'Alt Penedès que haurien de repercutir en els posteriors grups d'edat i deurién ésser un fenomen anterior a la confecció del cens. De totes maneres, insisteixo en la urgent necessitat d'utilitzar les dades per complementar els resultats obtinguts.

¿Existeix algun punt en comú entre els resultats obtinguts i el que coneixem de les restants comarques catalanes? Per sort, tenim al nostre abast les dades estudiades per A. Moreno i altres.

Quadre n.º 17:

EDAT DEL MATRIMONI A CATALUNYA SEGONS EL CENS DE FLORIDABLANCA

Comarques	Homes	Dones
Correg. Barcelona	24,7	22,3
El Maresme	24,2	23,4
El Vallès Occidental	23,2	23
EL Vallès Oriental	25,4	24
L'Alt Empordà	24,8	24
El Baix Empordà	25,2	23,6
La Garrotxa	21,8	23,1
EL Gironès	25,6	24,7
La Selva	25,6	24,8
L'Alt Camp	24,2	22,9
L'Alt Penedès	24,3	23,4
El Baix Penedès	24,5	24,2
El Garraf	25,7	25,1
El Tarragonès	22,4	21,8
El Baix Camp	22,6	21,9
La Conca de Barberà	26,9	23,9
El Priorat	24,5	22,6

Comarques	Homes	Dones
Correg. Tortosa	23,1	21,5
La Cerdanya	26,8	24,9
Osona	24,4	24,1
El Ripollès	25,3	24
Anoia	23,1	22,7
El Bages	24,4	23,8
El Berguedà	22,7	24,7
El Solsonès	24	25,6
Les Garrigues	25,7	24
La Noguera	24	23,1
La Segarra	25,5	25,9
El Segrià	23,9	21,2
L'Urgell	26	23,6
L'Alt Urgell	26,2	27,1
El Pallars Jussà	25,4	25,1
El Pallars Sobirà	23,9	25

Si observem detingudament el quadre estadístic, veiem com solament un 36% de les comarques catalanes, pel que fa al sexe masculí, tenen una mitjana que supera els 25 anys. Dintre d'aquesta tendència minoritària es troba la comarca del Garraf, mentre que l'Alt i Baix Penedès formen part del 64% restant.

La població femenina té els seus propis trets característics. Solament en un 18% de les comarques la dona es casa més aviat que l'home i en la seva major part pertanyen a la part septentrional de Catalunya.⁽¹⁰⁾ Per altra banda, solament en un 15,15 % del total de les comarques la dona es casa per sobre dels 25 anys. En aquest aspecte també la comarca del Garraf «participa» d'aquest petit percentatge, mentre que les altres dues comarques segueixen les característiques de la gran majoria.

¿Podem considerar el percentatge de celibat definitiu obtingut per les tres comarques penedesenques com a positiu en comparació amb la resta de Catalunya? El quadre estadístic que a continuació aportem donarà una informació clara i definitiva sobre aquest interrogant.

Quadre n.º 18:**PERCENTATGE DE CELIBAT DEFINITIU A CATALUNYA**

Comarques	Homes	Dones
Correg. Barcelona	20	20
El Maresme	6	10
El Vallès Occidental	9	4
El Vallès Oriental	9	7
L'Alt Empordà	8	7
El Baix Empordà	8	5
La Garrotxa	16	14
El Gironès	17	11
La Selva	11	8
L'Alt Camp	8	2
L'Alt Penedès	14	8
El Baix Penedès	5	2
El Garraf	3	3
El Tarragonès	10	7
El Baix Camp	10	6
La Conca de Barberà	7	4
El Priorat	5	5
Correg. Tortosa	10	7
La Cerdanya	7	5
Osona	15	11
El Ripollès	14	9
Anoia	9	6
El Bages	15	11
El Bergadà	22	21
El Solsonès	25	21
Les Garrigues	3	1
La Noguera	13	10
La Segarra	13	8
El Segrià	12	5
L'Urgell	11	13
L'Alt Urgell	17	11
El Pallars Jussà	20	11
El Pallars Sobirà	27	20

Les comarques penedesenques aporten al conjunt català uns percentatges de solteria definitiva realment òptims en el seu conjunt, sobretot a la costa. En canvi, l'Alt Penedès té un nivell alt comparat amb les altres dues comarques.

Les dues primeres (Garraf i Baix Penedès) gaudeixen d'uns percentatges tan baixos que milloren, sens dubte, els seus comportaments demogràfics. Per altra banda, l'Alt Penedès surt perjudicat pel seu percentatge de solteria definitiva malgrat tenir una mitjana d'edat de matrimoni més baixa que les anteriors comarques. El mateix passa a determinades comarques de la província de Tarragona, on el cens assigna un gran creixement a finals del segle XVIII.

L'ESTRUCTURA SÒCIO-PROFESSIONAL

Aquest apartat ens planteja molts dubtes quant al seu tractament. La primera dificultat consisteix a estudiar l'estructura sòcio-professional a partir d'un cens de caire estatal, ja que el grau de sensibilitat és sempre qüestionable.

Per altra banda, és imprescindible valorar aquesta font comparant-la amb els resultats obtinguts a través dels arxius parroquials.⁽¹¹⁾ Junt amb el cens, tenim també el cadastre amb totes les limitacions que es vulgui, però hi és i l'hem de tenir en compte.⁽¹²⁾ També, hem de recordar el component local en la seva elaboració, la qual cosa implica diferents graus de fiabilitat.

Malgrat això, el cens de Floridablanca ens ofereix un grau suficient de fiabilitat, encara que són necessàries una sèrie de matisacions. En primer lloc, està plegat d'imprecisions. P. Vilar i J. Iglésies per a Catalunya i Josep Emili Castelló per al País Valencià⁽¹³⁾ ens ho recorden. De moment ens preguntem ¿són més fiables les activitats sòcio-professionals segons el cens de Floridablanca o segons les actes matrimonials? Els registres parroquials són, com ja he esmentat, molt més fiables i no em cansaré de repetir-ho, puix que interpreten correctament les categories sòcio-professionals d'una determinada comunitat sense els perills d'una elaboració «estàndard» per a tot el territori

estatal ja que, quan han de materialitzar-se en una realitat socio-econòmica concreta, els criteris macroeconòmics són sovint insensibles a aquesta esmentada realitat.

Però no hem d'exagerar els resultats que podem aconseguir mitjançant les fonts parroquials, ja que l'ambigüitat en algunes categories socio-professionals és a vegades preocupant. Els «pagesos» i «jornalers» queden moltíssimes vegades assimilats en una mateixa categoria. Dissortadament, el cens de Floridablanca tampoc és òptim; malgrat el seu esforç per dedicar un apartat als jornalers diferenciant-los dels terratinents, no distingeix entre treballadors de la indústria i els dedicats al conreu de la terra.

En les restants categories socio-professionals, els arxius parroquials presenten moltes menys dificultats que el cens de Floridablanca ja que observem millor els períodes en què una determinada activitat socio-professional es col·loca en els primers llocs de preferència en la població activa vilanovina, mentre que una font típicament sincrònica no pot reflectir aquestes variacions de caire local.

Per no allargar més aquest període introductori, passem a l'estudi d'aquestes activitats professionals. En totes les comarques penedesenques, trobem un comú denominador: la fortíssima presència de «labradors» i «jornaleros».

Si ens fixem en cada una de les comarques, observem per a l'Alt Penedès una tendència bidireccional, és a dir, l'inqüestionable pes específic de les dues categories ja esmentades. Aquesta rutina solament es trenca en estudiar la capital de la comarca (Vilafranca del Penedès), on és molt important la categoria «artesanos» i una mica més extensa la categoria de «fabricantes» amb tota la càrrega d'ambigüetat inherent a ella. De «criados» i «curas», solament els necessaris per a aquestes localitats. Les altres categories socio-professionals són pràcticament testimoniales.

¿Què hi ha de nou en la comarca del Baix Penedès? Doncs quasi res. Les dues primeres categories són les més nombroses («labradors» i «jornaleros»). Els «artesanos» gaudeixen d'un pes

específic notable. Els «criados» i «estudiantes» són molt irregulars. Els «curas» segueixen la mateixa tònica i les restants categories no mereixen un comentari especial.

Finalment, el Garraf s'adhereix a les línies generals del ja esmentat, si bé les dues ciutats més importants, Vilanova i la Geltrú i Sitges, tenen una estructura socio-professional més variada. A Vilanova i la Geltrú, la categoria «artesanos», que inclou els mariners matriculats, és més nombrosa que la de «labradores», la qual cosa palesa fins a quin punt les professions interrelacionades amb el comerç gaudeixen d'una conjuntura molt bona. Tot això resta confirmat si sumeu el percentatge corresponent als «comerciantes». Tanmateix, també és important la forta implantació del personal de fur militar. Les restants categories són testimoniales.

Sitges, l'altra vila important del Garraf, aconsegueix un percentatge molt semblant al vilanoví quant a les categories de «labradores» i «jornaleros». Els «artesanos» i «comerciantes» també són importants junt amb els del fur militar. Les restants activitats són poc importants i estalvien qualsevol comentari.

CONCLUSIÓ

Així doncs, com a conclusió de tot aquest article, podem afirmar que la demografia penedesenca a finals del set-cents gaudeix d'un ímpetu gens menyspreable. L'expansió de la viticultura va oferir una sòlida base econòmica a la població i li va permetre un creixement més o menys continuat, tal com ho reflecteixen les òptimes taxes de masculinitat i sobretot el percentatge de població comprès entre els zero i els setze anys. Quant a l'edat de matrimoni, si bé, pel que fa a les dones, no reflecteix un matrimoni gaire primerenc, també és veritat que hem de recórrer al mètode de reconstrucció de famílies per poder donar uns resultats més fiables. Finalment, l'estructura socio-professional confirma aquest monocultiu de la vinya i, com a conseqüència d'això, solament gaudeixen d'un futur clar les activitats professionals íntimament lligades a l'esmentat conreu de la vinya.

NOTES I BIBLIOGRAFIA

- (1) Tot aquest article es basa en la recopilació sistemàtica que ha dut a terme el Sr. J. IGLÉSIES. Consulteu la seva obra titulada *El Cens de Floridablanca (1787)*. Ed. Fundació Salvador Vives Casajuan. Barcelona, 1969. Altres autors han estudiat diferents aspectes d'aquest cens. Així doncs, cal ressenyar els treballs de F. BUSTELO, *La población española en la segunda mitad del siglo XVIII*, en «Moneda y Crédito», n.º 123, 1972, pp. 71-79. També és útil esmentar altres estudis com els de A. FLORISTAN IMIZCOZ, *La Merindad de Estella en la Edad Moderna: los hombres y la tierra*. Ed. Institución Príncipe de Viana, Pamplona, 1983, p. 54; E. FERNÁNDEZ DE PINEDO, *Crecimiento económico y transformaciones sociales del País Vasco, 1100-1850*. Ed. Siglo XXI. Madrid, 1974, pp. 81-87.
- (2) E. CRUAÑES, «Moviment demogràfic de l'Arboç» a *Miscel·lània Penedesenca*, II, 1979, p. 90.
- (3) Aquest mètode ha estat emprat en la meua tesi doctoral titulada *Estudio de una sociedad costera catalana de Antiguo Régimen: Vilanova i la Geltrú en el siglo XVIII*. Barcelona, 1985. (Es pot consultar a la Biblioteca de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona).
- (4) Aquest problema ja ha estat analitzat per F. Bustelo del Real en el seu estudi, ja esmentat, sobre la població catalana del s. XVIII: «las tasas de masculinidad son parecidas a las de toda España calculadas por mí, pero desplazadas netamente hacia abajo como si hubiera en Cataluña menos varones de los que debiera especialmente hasta los 40 años». F. BUSTELO, *La población de Cataluña...* Op. Cit., p. 84.
- (5) Veure la comunicació presentada per A. MORENO, J. SOLER i F. FUENTES, *Introducción al estudio socio-demográfico de Cataluña mediante el Censo de Floridablanca (1787)*. I Congrés d'Història Moderna de Catalunya. Barcelona, 1984, vol I, p. 28.
- (6) És molt important consultar el treball de E. FERNÁNDEZ DE PINEDO, *Crecimiento económico y transformaciones sociales...* Op. Cit., p. 102.
- (7) Crec que els nivells de mortalitat defineixen un conjunt de realitats tan demogràfiques com d'ordre econòmic i social. Vegeu V. PÉREZ MOREDA, *La crisis de mortalidad en la España interior. (XVI-XIX)*. Ed. Siglo XXI. Madrid, 1980, pp. 52-53. Aquest criteri és compartit per W. FLINN: *The European Demographic System*. Ed. Harvested Univ. Press. Brighton, 1981. En el capítol titulat «The breaking out of the system» considera la mortalitat com una variable clau per comprendre qualsevol canvi de tipus estructural. Ara bé, d'això no s'infereix minusvalorar la importància que tenen la nupcialitat i la fecunditat en la configuració d'un determinat règim demogràfic si bé són més sensibles a les millores conjunturals i viceversa.
- (8) Hem emprat la metodologia seguida per J. HAJNAL per calcular l'edat del matrimoni i el celibat definitiu. Vegeu JOHN HAJNAL, *European Marriage Patterns in Perspective*, en D.V. GLASS i D. E. C. EVERSLEY (eds.) en *Population in History*. Londres, 1974, pp. 101-143. També del mateix autor *Age at Marriage and Proportions marrying*. Population Studies, VII, n.º 2, 1953, pp. 111-136.
- (9) Per a l'estudi de tota aquesta problemàtica vegeu J. TORRAS ELIAS, *Especialización agrícola e industria rural en Catalunya en el siglo XVIII*, II Congreso de

Historia Económica. Alcalà de Henares, 1981. Consultar també J. NADAL OLLER, *El fracaso de la Revolución Industrial en España (1814-1913)*. Ed. Ariel, Barcelona, 1977, pp. 189-199. Pel que fa a l'àmbit local cal destacar els treballs de A. VIRELLA I BLODA, *Les classes socials a Vilanova i la Geltrú al segle XIX*. Ed. Rafel Dalmau. Col. Episodis de la Història, n.º 216, 217, pp. 35-36; P. J. A. GARI SIUMELL, *Descripción e Historia de la Villa de Villanueva y Geltrú*. Ed. Joan Rius i Vila, Vilanova, 1963, pp. 208-209.

- (10) P. Vilar ha descrit els trets característics del poblament català. El mateix autor ens assabenta de l'existència d'una línia fronterera imaginària, que aniria de l'extrem nord-est de la comarca de la Noguera fins al Vendrell, que separaria dues situacions a l'inrevés. (P. VILAR: *Catalogne dans l'Espagne Moderne*. Vol III, S.E.V.P.E.N., París, 1962, p. 94)
- (11) Aquest criteri ha estat portat a terme per M. RODRÍGUEZ CANCHO: *La villa de Cáceres en el siglo XVIII. (Demografía y Sociedad)*. Ed. Obra Cultural de la Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Cáceres. Cáceres, 1981, p. 131.
- (12) Multitud d'estudis s'han esmerçat per a conèixer la problemàtica del cadastre. A Catalunya tenim els articles següents, J. MERCADER RIBA: «L'establiment del Reial cadastre a Catalunya i la seva fonamentació econòmica i social», *Miscel·lània Fontserè*. Barcelona, 1961, pp. 295-303; E. ESCARTIN SÁNCHEZ, «El catastro catalán: Teoría y realidad», en «Pedralbes». Revista d'Història Moderna, I, (1981), pp. 253-261; A. SEGURA I MAS, «El cadastre: la seva història 1715-1845 i la seva importància com a font documental». *Estudios d'Història Agrària*, 4 (1983), pp. 129-143; R. PLANES I ALBETS: «L'activitat industrial a Solsona durant el segle XVIII. Una primera aproximació». Revista d'Investigació editada per l'Institut d'Estudis Locals de Cardona, n.º 1, 1983, pp. 91-120. En l'àmbit metodològic vegeu a L.J. NAVARRO MIRALLES, «Una fuente fiscal: el catastro (siglo XVIII), anotaciones metodológicas». II Jornadas de Metodología y Didáctica de la Historia (vol. H.ª Moderna). Cáceres, 1983, pp. 265-283.
- (13) Vegeu P. VILLAR, *La Catalogne dans l'Espagne Moderne*. 3 vols., S.E.V.P.E.N., París, 1962; J. IGLÉSIES: *El Cens del Comte de Floridablanca 1787*. Ed. Fundació Salvador Vives Casajuana. 2 vols. Barcelona 1969-1970; JOSEP-EMILI CASTELLO TRAVER: *El País Valenciano en el censo de Floridablanca (1787)*. Institución Alfonso el Magnánimo. Valencia; 1978, p. 23.